

Kostol sv. Valentína a mlyny v Spišskej Belej

Pokiaľ je údaj o postavení kostola v roku 1208 vierohodný, tak ho postavili nemeckí kolonisti už v prvej vlne kolonizácie. Vo vnútri boli tri gotické oltáre. Kostol nemal vežu, zvony boli umiestnené pod strechou kostola nad západným vchodom do kostola. Pod a záznamov vo farskej kronike sa okolo roku 1650 vybudoval tesne vedľa severného múra kostola sv. Valentína mlynský náhon, pričom voda spôsobila jeho podmákanie a v roku 1707 po požári došlo k jeho zrúteniu. Oltár sv. Valentína sa preniesol do kostola sv. Antona do kaplnky sv. Kataríny, ktorá sa premenovala na kaplnku sv. Valentína. Z kostola sv. Valentína by mala pochádzať aj neskorogotická Madona, ktorá je na severnej stene pri hlavnom oltári sv. Antona. Mlyny boli nevyhnutné pre riadny hospodársky život mesta, preto hneď po príchode nemeckých kolonistov si umelým kanálom (dnes Beliansky potok) dovedli do mesta vodu až z oblasti Tatranskej Kotliny zo Šumivého prameňa a. Najstarší bol asi stredný mlyn /Mittelmühle/. Dolný mlyn /Niedermühle, Unteremühle/ bol pod terajšou Letnou ulicou neďaleko budovy bývalých Balianí obchodu /Lekvárky/. Zachoval sa ako prestavaný rodinný dom. Horný mlyn /Obermühle/ bol postavený okolo roku 1650, ktorý neskôr fungoval ako mestský mlyn. Dnes je prestavený na Reštauráciu „V mlyne“. V súčasnosti už neexistuje žiadny z týchto mlynov.

St. Valentinskirche und Mühlen in Zipser Bela

Sollte die Angabe glaubwürdig sein, wonach die Kirche 1208 gebaut wurde, dann ist sie von deutschen Kolonisten bereits in der ersten Kolonisationswelle errichtet worden. Im Innern befanden sich drei gotische Altäre. Die Kirche besaß keinen Turm, ihre Glocken waren unter dem Kirchendach über dem Westeingang angebracht. Aufzeichnungen in der Pfarrchronik zufolge entstand um 1650 direkt neben der Nordmauer der St. Valentinskirche ein Mühlgraben, wobei das Wasser ihre Versumpfung bewirkte und es 1707 nach einem Brand zu ihrem Einsturz kam. Den St.-Valentinsaltar verbrachte man in die St.-Antoniuskirche, und zwar in die Katharinenkapelle, die man in St.-Valentinskapelle umbenannte. Aus der St.-Valentinskirche soll angeblich auch eine spätgotische Madonna stammen, die an der Nordwand beim Hauptaltar des heiligen Antonius steht. Für ein ordentliches Leben der Stadt waren Mühlen unumgänglich. Deshalb versorgte man die Stadt gleich nach Ankunft der deutschen Kolonisten mit Wasser, das in einem künstlichen Kanal aus dem Tatra-Kessel in die Stadt floss. Das Wasser kam aus einer Karstquelle. Die älteste Mühle war wohl die Mittelmühle. Die Nieder- oder Untere Mühle befand sich unter der heutigen Sommergasse (Letnou ulicou) unweit des Gebäudes der einstigen Packerei. Die Mühle hat sich als umgebautes Einfamilienhaus erhalten. Die Obermühle wurde um 1650 gebaut. Auf dem Gebiet der Stadt funktionierte sie dann als städtische Mühle. Heute existiert sie als umgebautes Restaurant unter dem Namen „V mlyne“, zu deutsch „In der Mühle“. In dieser Zeit die Mühlen nicht mehr existiert.

The church of St. Valentine and mills in Spišská Belá

If the information about the church's construction in 1208 is correct, it was built by the first wave of German settlers. In the earliest documented visit, in 1674, the church is described as a brick building with three Gothic altars. The church did not have a tower, its bells were placed under the roof of the church, on the western entrance side. According to records in the parish chronicle, a mill wheel was built directly next to the northern walls of the church of St. Valentine around 1650. Water seeped into the ground on which the church was built and in 1707, it had to be demolished. The altar of St. Valentine was moved to St. Anthony's church, to the chapel of St. Katherine, which was renamed chapel of St. Valentine. It is likely that the late Gothic Madonna statue also was originally a part of the church of St. Valentine. Today, it can be found on the northern wall of the main altar of St. Anthony's church. Mills were crucial for the proper economic development of a town, and for this reason, the German settlers brought water to the towns immediately after they arrived here, with man-made canals, from as far as the Tatranská Kotlina's karstic Šumivý spring. The oldest was probably the Mittelmühle. The lower mill /Niedermühle, Unteremühle/ was located below today's Letna street, not far from the former site of the packinghouses. It has been preserved in the form of a reconstructed family house. The upper mill /Obermühle/ was constructed around 1650. Later, the city had its own mill on its territory. In this time the mills no longer exist.

Ko ciół w. Walentego a Młyny w Spiskiej Beli

O ile wzmianka o postawieniu kościoła w 1208 roku jest wiarygodna, to znaczyłoby, że został on wzniesiony przez niemieckich kolonistów podczas pierwszej fali kolonizacji. Wewn. trz. znajdowały się trzy gotyckie ołtarze. Kościół nie posiadał wieży, dzwony były umieszczone pod dachem kościoła nad wejściem od strony zachodniej. W kronice parafialnej odnotowano te, że około roku 1650 tuż obok kościoła w. Walentego został wybudowany młyn wodny, który przyczynił się do podmywania jego podstawy. Po powodzi w roku 1707 kościół się zawalił. Ołtarz w. Walentego przeniesiono do kościoła w. Antoniego, do kaplicy w. Katarzyny, która od tego czasu nosi nazwę kaplicy w. Walentego. Z kościoła w. Walentego prawdopodobnie pochodzi także późnogotycka Madona, której figura stoi po stronie północnej głównego ołtarza w. Antoniego. Młyny były niezbędnym elementem życia miasta, dlatego zaraz po do przybyciu niemieckich kolonistów do ich uruchomienia doprowadzili do miasta wodę. Była ona doprowadzona sztucznym kanałem z odległej Kotliny Tatrza skąd płynął źródła Šumivý pramen. Najstarszy był prawdopodobnie młyn rodowy Mittelmühle. Dolny młyn (Niedermühle, Unteremühle) znajdował się poniżej obecnej ulicy Letnej, niedaleko paczkowni (wytwórni marmolady). Ten młyn po przebudowie służył jako dom rodzinny. Górny młyn (Obermühle) został postawiony około roku 1650. Na terenie miasta funkcjonował później jako młyn miejski. Był to redniej wielkości młyn, który w roku 1936 miał 30 q ziarna dziennie. Dziś nie ma go, w nim restauracja „W mlynie“. W tym czasie młyny już nie istnieją.